

ผู้กล้าแห่งประชาธิปไตย มองเตสกีเอร์ A Hero of Democracy Montesquier

พระมหากษัตริย์ ธีรธมโม^{*}, สุชาติพิทย์ นววิธากาญจน์[†], ปานวลัย รันตบุตรศรี[‡]
[§] และภมรรัตน์ ชุมภูปะวีโร

Received January 26, 2020; Revised February 1, 2020; Accepted June 25, 2020

บทคัดย่อ

จากการศึกษาเรื่องผู้กล้าแห่งประชาธิปไตยมองเตสกีเอร์ เป็นการศึกษาความหมายแนวคิดทางประชาธิปไตยที่มีปรัชญาแห่งประวัติศาสตร์ หลักปรัชญาแห่งประวัติศาสตร์ของมองเตสกีเอร์ได้ลดบทบาทของเหตุการณ์ย่อยและปัจเจกบุคคลลง สื่อนำให้เห็นถึงทรรศนะทางการเมือง เพื่อทราบถึงระบบประชาธิปไตยแบบถ่วงดุลอำนาจ ที่ท่านมองเตสกีเอร์ ก็เช่นเดียวกับนักคิดคนอื่นโดยเขาได้เริ่มพิจารณาเกี่ยวกับคุณสมบัติประจำตัวของมนุษย์โดยทั่วไปว่าเป็นอย่างไรและมีเหตุผล เข้าถึงเหตุการณ์สภาวะสงครามและการสร้างกฎหมายบัญญัติ ลักษณะการเมืองที่ดี กฎหมายกับรัฐบาลที่เป็นการส่งเสริมสิ่งที่เป็นพลังให้แก่รัฐบาลแบบต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับหลักการของรัฐบาล และเป็นรูปแบบรัฐบาลสายกลางก็คือรากฐานของระบอบประธานาธิบดี ที่มีใช้อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน ก็นับว่าเป็นข้อสรุปที่จะหาเหตุผลมาโต้แย้งได้และเป็นสิ่งสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทางประชาธิปไตยได้อย่างดี

คำสำคัญ : ประชาธิปไตย, มองเตสกีเอร์

Abstract

From the study of the Brave of Montesquier Democracy It is a study of the meaning of democratic concepts with a historical philosophy. Montesquier's philosophy of history has reduced the role of minor events and individuals. The media showed a political view. To know the balance of power of democracy At his view As with other thinkers, he began to consider what the human qualities in general are and for reason. Access to the state of war and the creation of laws Good political character Laws and governments that promote the power of various forms of government, the relationship between nature and government principles. And the central government is the foundation of the presidential regime. That are in use in the United States today It is considered a conclusion that can be argued and it is a great support for the development of democracy

Keywords: Democracy, Montesquier

^{*} อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี โทร 0867489904 อีเมล rangsan.wat@mcu.ac.th

[†] รองสารวัตรฝ่ายอำนวยการ กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง 6

[‡] อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

[§] อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

บทนำ

บรรดานักปรัชญาทางการเมืองชาวฝรั่งเศส ในยุคมัยคริสต์ศตวรรษที่ 18 มองเตสกีเอร์ ถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องและกล่าวถึงในฐานะที่เป็นผู้นำเสนอความคิดทางการเมืองเกี่ยวกับทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจ ซึ่งกล่าวกันว่าหลักการอันนี้ ได้มีอิทธิพลต่อแนวคิดของบุคคลสำคัญที่มีส่วนในการที่จะร่างรัฐธรรมนูญ ของสหรัฐอเมริกาในระยะแรกแห่งการเริ่มก่อตั้งประเทศ การที่มองเตสกีเอร์ ให้มีการแบ่งแยกอำนาจนั้น ส่วนหนึ่งน่าจะเกิดจากสภาพสังคมของฝรั่งเศสที่เกิดความเสื่อมโทรมภายใต้อำนาจของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งมีอำนาจควบคุมเหนืออาณาจักรฝรั่งเศสโดยเด็ดขาดอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนกว่าได้ การเสริมสร้างให้รัฐบาลมีความแข็งแกร่งได้มี การดำเนินการมาหลายยุคหลายสมัย แต่มาบรรลุดังจุดสุดยอดในยุคของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 นี้เอง

การทำสงครามเป็นสิ่งที่ต้องใช้จ่ายเงินอย่างมหาศาล ซึ่งก็ย่อมเป็นการเพิ่มภาระอันหนักให้แก่ประชาชนชาวฝรั่งเศสนั่นเอง ประกอบกับภายในราชสำนักก็มีความฟุ่มเฟือยอย่างโจ่งแจ้งและเกินขอบเขต การไม่ผ่อนปรนในทางศาสนาได้ก่อให้เกิดความล้มลุกคลุกคลานขึ้นในบ้านเมือง

ความเสื่อมโทรมในระยะ 30 ปีหลังของรัฐสมัยหลุยส์ที่ 14 หมุนความคิดอ่านของฝรั่งเศสไปในทางการเมือง ข้อสมมติฐานที่ว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นทางเดียวเท่านั้น ที่จะป้องกันความแตกแยกกระส่ำระสายเป็นที่ยิ่งขึ้นทุกที ในขั้นแรกกลุ่มค่านับบอบอำนาจเด็ดขาด เพียงแต่คิดพยายามให้กลับคืนไปสู่ระบบสังคม ซึ่งอำนาจของกษัตริย์ถูกจำกัดโดยอำนาจของนักบวช ชนชั้นสูง สภาพปาร์เลอแม็ง และรัฐบาลท้องถิ่นและภูมิภาค แต่ระบบเก่าได้ถูกทำลายไปเกินกว่าที่จะทำได้เช่นนั้น

ความเสื่อมโทรมของสังคมฝรั่งเศสดังที่ได้กล่าวโดยย่อนี้ได้ส่งผลกระทบต่อความคิดของมองเตสกีเอร์ ซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงเวลาใดเรียกว่า ความคิดของมองเตสกีเอร์ที่แสดงออกมาในผลงานของเขา นับได้ว่าเป็นความพยายามที่จะรื้อฟื้นกลุ่มชนชั้นสูงให้มีบทบาทในฐานะเป็นสถาบันที่คอยตรวจสอบ หรือจำกัดอำนาจของกษัตริย์เหมือนดังที่เคยมีเคยเป็นมาแล้วในสังคมฝรั่งเศสก็นับว่าเป็นเรื่องแปลกคือความคิดที่จะปฏิรูปความเสื่อมโทรมของสังคมนี้กลายเป็นความคิดที่มีอิทธิพลต่ออีกสังคมหนึ่ง

มองเตสกีเอร์ เป็นหนึ่งในบรรดาตัวแทนที่ทรงอิทธิพลและเป็นที่รู้จักในยุคมัยธรรมในฝรั่งเศส ความสนใจในศาสตร์ต่างอันหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น ประวัติศาสตร์ ปรัชญา กฎหมาย และการเมือง ส่งผลให้เขาโลดแล่นอยู่บนเส้นทางอาชีพอันโดดเด่น ไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษา นักการเมือง นักประพันธ์รวมทั้งนักคิดทางการเมือง ในฐานะนักวิชาการผู้ประสบความสำเร็จในประวัติศาสตร์การเมืองโบราณ อีกทั้งเขายังเป็นต้นแบบในเศรษฐศาสตร์การเมืองจากการศึกษาความแตกต่างของการพัฒนาเศรษฐกิจของยุโรปและเอเชีย รวมทั้งให้ความสำคัญกับการแข่งขันในตลาดเสรีเพื่อกำหนดราคาที่ต้องให้แกสินค้า

ดังนั้น จึงเป็นเหตุผลที่ผู้จัดทำเลือกนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสคนนี้ มองเตสกีเอร์ เพราะความที่น่าสนใจในเรื่องของชีวประวัติ ทฤษฎี แนวความคิดต่าง ๆ ประชาธิปไตยแบบถ่วงดุลอำนาจ สภาวะธรรมชาติ สภาวะสงครามและการสร้างกฎหมายบัญญัติ ลักษณะของกฎหมายที่ดี กฎหมายกับรัฐบาล

อัตชีวประวัติ

ชาร์ล-หลุยส์ เดอ เซอกงดา เกิด ณ ปราสาทลาแบรต ในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของฝรั่งเศส บิดามีนามว่าฌัก เดอ เซอกงดา เป็นนายทหารซึ่งเกิดในตระกูลผู้ดี ย่าของชาร์ลนามว่ามารี- ฟร็องซัว เดอ แป็สแนล ซึ่งเสียชีวิตเมื่อบิดาของชาร์ลมีอายุได้เพียง 7 ขวบ เป็นผู้รับมรดกทางการเงินก้อนใหญ่และเป็นผู้ทำให้ตระกูลเซอกงดาได้รับบรรดาศักดิ์ ลาแบรต ของขุนนางบารอน ภายหลังได้เข้ารับการศึกษากจากวิทยาลัยคาทอลิกแห่งฌูยี่ ชาร์ลได้แต่งงานกับหญิงชาวโปรเตสแตนต์นามว่าฌาน เดอ ลาร์ติก ซึ่งได้มอบสินสอดให้แก่ชาร์ลเมื่อเขาอายุได้ 26 ปี ในปีถัดมาชาร์ลได้รับมรดกจากการที่ลุงของเขาที่เสียชีวิตลงและยังได้รับบรรดาศักดิ์ บารงเดอมองเตสกีเอร์ รวมถึงตำแหน่ง เพอร์ซีต้องอามอร์ติเย ในรัฐสภาเมืองบอร์โดอีกด้วย ในช่วงเวลานี้เองที่อังกฤษประกาศว่าตนเองเป็นประเทศราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นช่วงหนึ่งของการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ (ค.ศ. 1688-1689) และได้รวมเข้ากับสกอตแลนด์จากพระราชบัญญัติสหภาพ ค.ศ. 1707 ในการก่อตั้งราชอาณาจักรบริเตนใหญ่ ถัดมาในปี ค.ศ. 1715 พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ผู้ทรงครองราชย์มาอย่างยาวนานสวรรคตและได้รับการสืบทอดราชบัลลังก์โดยโอรสพระชนมายุ 5 พรรษา พระเจ้าหลุยส์ที่ 15 การเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญครั้งนี้เองที่มีผลอย่างมากต่อตัวของชาร์ล และกษัตริย์ทั้งสองพระองค์นี้จะถูกกล่าวถึงในงานเขียนของชาร์ลมากมายในเวลาต่อมา

เวลาต่อมาเพียงไม่นานเขาก็ประสบความสำเร็จทางด้านวรรณกรรมจากการตีพิมพ์ แล็ทร์แปร์ซาน (จดหมายเหตุเปอร์เซีย-ค.ศ. 1721) งานเขียนเสียดสีซึ่งสมมติถึงชาวเปอร์เซียผู้เขียนจดหมายตอบโต้ระหว่างเดินทางมายังปารีส ซีให้เห็นถึงความไร้สาระของสังคมร่วมสมัย ต่อมาเขาได้ตีพิมพ์ กงซีเดราซียง ซูร์ เล โกซ เดอ ลา กร็องเดอร์ เดอ รอมเม็ง เอ เดอ เลอร์ เดกาด็องส์ (ข้อควรพิจารณาเกี่ยวกับความยิ่งใหญ่และความเสื่อมถอยของชาวโรมัน-ค.ศ. 1734) ซึ่งนักวิชาการบางกลุ่มมองว่าเป็นผลงานที่เชื่อกว่าระหว่าง แล็ทร์แปร์ซาน กับผลงานชิ้นเอกของเขา เดอแล็สปรีเดอว์ (จิตวิญญาณแห่งกฎหมาย) ซึ่งแต่งแรกในปี ค.ศ. 1748 ถูกตีพิมพ์

โดยไม่ระบุชื่อผู้เขียน และได้กลายมาเป็นงานเขียนซึ่งมีอิทธิพลมหาศาลต่อสังคมภายในเวลาอันรวดเร็ว ในฝรั่งเศสการตอบรับต่องานเขียนนี้ไม่ค่อยจะเป็นมิตรมากนักทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายต่อต้านระบอบการปกครองปัจจุบัน ในปี ค.ศ. 1751 โบสถ์คาทอลิกทั่วประเทศประกาศห้ามเผยแพร่ แลสพรี-รวมไปถึงงานเขียนชิ้นอื่นของมองเตสกิเออร์ –และถูกบรรจุอยู่ในรายชื่อหนังสือต้องห้าม แต่ในส่วนอื่นของยุโรปกลับได้รับการตอบรับอย่างสูงโดยเฉพาะในสหราชอาณาจักร

มองเตสกิเออร์ ได้รับการยกย่องอย่างสูงจากอาณานิคมของอังกฤษในอเมริกาเหนือ ในฐานะผู้สนับสนุนเสรีภาพแบบอังกฤษ (แม้จะไม่ใช่นักสนับสนุนเอกราชของอเมริกา) นักรัฐศาสตร์ โด널ด์ ลูตซ์ พบว่ามองเตสกิเออร์ คือ บุคคลทางรัฐศาสตร์และการเมืองที่ถูกเอ่ยถึงมากที่สุดบนแผ่นดินอเมริกาเหนือช่วงก่อนเกิดการปฏิวัติอเมริกา ซึ่งถูกอ้างอิงมากกว่าแหล่งอื่น ๆ โดยผู้ก่อตั้งสหรัฐอเมริกา เป็นรองก็แต่เพียงคัมภีร์ไบเบิลเท่านั้น ตามมาด้วยการปฏิวัติอเมริกา งานเขียนของมองเตสกิเออร์ยังคงมีอิทธิพลอย่างสูงต่อเหล่าผู้ก่อตั้งสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะเจมส์ แมดิสันแห่งเวอร์จิเนีย, บิดาแห่งรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ปรัชญาของมองเตสกิเออร์ ที่ว่า "รัฐบาลควรถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อที่จะได้ไม่มีมนุษย์ผู้ใดระวางกันเอง" ได้ยังเตือนแมดิสันและผู้อื่นในคณะว่ารากฐานที่เสรีและมั่นคงของรัฐบาลแห่งชาติใหม่นั้นจำเป็นต้องมีการแบ่งแยกอำนาจที่ถ่วงดุลและถูกกำหนดกฎเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน

นอกจากการประพันธ์งานเขียนเกี่ยวกับการเมืองและสังคมแล้ว มองเตสกิเออร์ ยังใช้เวลาหลายปีในการเดินทางไปที่ยุโรป เช่น ออสเตรียและฮังการี ใช้ชีวิตหนึ่งปีเต็มในอิตาลีและอีก 18 เดือนในอังกฤษ ก่อนที่เขาจะกลับมาพำนักในฝรั่งเศสอีกครั้ง เขาทุกข์ทรมานจากสายตาสายตาที่ย่ำแย่ลงจนกระทั่งบอดสนิทในช่วงที่เขาเสียชีวิตจากการใช้สูงในปี ค.ศ. 1755 มองเตสกิเออร์ ถูกฝัง ณ สุสานของโบสถ์แซ็ง-ซุลปีสในกรุงปารีส

ปรัชญาแห่งประวัติศาสตร์

หลักปรัชญาแห่งประวัติศาสตร์ของมองเตสกิเออร์ได้ลดบทบาทของเหตุการณ์ย่อยและปัจเจกบุคคลลง ซึ่งเขาได้อธิบายพรรณานี้ไว้ใน กงซีเดราซียง ซูร์ เล โกซ เดอ ลา กร็องเดอร์ เด รอมแม็ง เอ เดอ เลอร์ เดกาต็องส์ ว่าเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์แต่ละครั้งล้วนแล้วแต่ถูกขับเคลื่อนโดยกระบวนการความเป็นไปของโลก มันไม่ใช่โชคชะตาที่กำหนดความเป็นไปของโลก ตามชาวโรมันลิ, ผู้ซึ่งประสบกับความสำเริงสืบเนื่องกันหลายครั้งหลายคราในช่วงที่พวกเขาถูกชักนำโดยแผนการอันชาญฉลาด ในทางกลับกัน, พวกเขาเผชิญกับเหตุการณ์เลวร้ายและความเสื่อมถอยเมื่อดำเนินตามอีกแผนการหนึ่ง มันอธิบายได้ว่ามีสาเหตุทั่วไปทั้งทางด้านศีลธรรมและรูปธรรมซึ่งส่งผลต่อกษัตริย์โรมันทุกพระองค์ ทั้งการยกระดับบารมี, การดำรงอยู่ของพระราชอำนาจ หรือแม้แต่การทำให้พระบารมีของกษัตริย์เองนั้นตกต่ำจืดจาง แม้แต่อุบัติเหตุเองก็ถูกควบคุมโดยสาเหตุตัวแปรเหล่านี้ และถ้าหากการรบเพียงครั้งเดียว (ซึ่งเป็นสาเหตุ) ได้นำพารัฐไปสู่ความล่มสลาย ก็จะสามารถอธิบายได้ว่า เหตุผลโดยทั่วไปเป็นตัวที่ทำให้ประเทศนั้นถึงกาลสูญสิ้นจากการรบครั้งนั้น ทำให้แนวโน้มความเป็นไปของโลกจึงถูกรังสรรค์ขึ้นจากเหตุการณ์ที่อุบัติสืบเนื่องต่อ ๆ กันมา

ในข้ออภิปรายเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครองของโรมันจากสาธารณรัฐไปสู่จักรวรรดิ มองเตสกิเออร์ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า หากจูเลียส ซีซาร์ และปอมเปย์ไม่ได้กระตือรือร้นที่จะช่วงชิงอำนาจจากรัฐบาลสาธารณรัฐแล้ว อย่างไม่รู้จะต้องมีบุคคลผู้อื่นมากระทำการนี้แทนเขาสองคนอย่างแน่นอน ซึ่งให้เห็นว่าต้นเหตุของการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ใช่เกิดจากตัวจูเลียส ซีซาร์ และปอมเปย์ หากแต่เกิดจากความทะเยอทะยานของมนุษย์ชาวโรมันนั่นเอง

ทรรศนะทางการเมือง

มองเตสกิเออร์ถือว่าเป็นหนึ่งในนักปรัชญาแถวหน้าของมนุษยวิทยาร่วมกับเฮโรโดตัสและแทซิทัส ที่เป็นหนึ่งในบุคคลกลุ่มแรก ๆ ของโลกที่ดีแผ่ข้อเปรียบเทียบของกระบวนการจำแนกรูปแบบทางการเมืองในสังคมมนุษย์ อันที่จริงแล้วนักมนุษยวิทยาการเมืองชาวฝรั่งเศสที่ชื่อว่ายอร์ช บาล็องดิแยร์ พิจารณามองเตสกิเออร์ว่าเป็น "ผู้ริเริ่มองค์การทางวิทยาศาสตร์ที่ครั้งหนึ่งเคยมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อวงการมนุษยวิทยาทางวัฒนธรรมและสังคม" ตามคำกล่าวอ้างของดี.เอฟ.โพคอก นักมนุษยวิทยาทางสังคม "จิตวิญญาณของกฎหมายของมองเตสกิเออร์ คือ ความพยายามครั้งแรกในการที่จะสำรวจความหลากหลายของสังคมมนุษย์, เพื่อที่จะจำแนกและเปรียบเทียบ และเพื่อศึกษากระบวนการทำงานระหว่างสถาบันในสังคม" และหลักมนุษยวิทยาทางการเมืองนี้เองได้นำเขาไปสู่การคิดค้นทฤษฎีว่าด้วยรัฐบาลในเวลาต่อมา

ผลงานเขียนที่มีอิทธิพลมากที่สุดของเขาได้แบ่งแยกฝรั่งเศสออกเป็นสามชนชั้นได้แก่ พระเจ้าแผ่นดิน, อภิสิทธิ์ชน และราษฎร แล้วเขายังมองเห็นรูปแบบอำนาจของรัฐออกเป็นสองแบบคืออำนาจอธิปไตยและอำนาจบริหารรัฐกิจ ซึ่งอำนาจบริหารรัฐกิจประกอบด้วยอำนาจบริหาร, อำนาจนิตินบัญญัติ และอำนาจตุลาการ โดยแต่ละอำนาจควรเป็นอิสระและแยกออกจากกัน ทำให้อำนาจใดอำนาจหนึ่งไม่สามารถก้าวล่วงอีกสองอำนาจที่เหลือหรือรวมกันเป็นอำนาจเบ็ดเสร็จได้ หากพิจารณาในแบบยุคสมัยของมองเตสกิเออร์แล้ว แนวคิดนี้จะถูกพิจารณาว่าเป็นแนวคิดหัวรุนแรง เพราะหลักการของแนวคิดดังกล่าวเท่ากับเป็นการล้มล้างการ

ปกครองของฝรั่งเศสในสมัยนั้นที่ยึดถือฐานันดรแห่งราชอาณาจักรอย่างสิ้นเชิง โดยฐานันดรแห่งรัฐประกอบด้วยสามฐานันดรคือ เคลอจี, อภิสิทธิ์ชนหรือขุนนาง และประชาชนทั่วไป ซึ่งฐานันดรสุดท้ายมีผู้แทนในสภาฐานันดรมากที่สุด และท้ายที่สุดแนวคิดนี้จะเป็นแนวคิดที่ทำให้ลายระบบฟิวดัลในฝรั่งเศสลง

ขณะเดียวกันมองเตสกีเอร์ได้ออกแบบรูปแบบการปกครองออกเป็นสามแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบถูกสนับสนุนด้วยหลักการทางสังคม ของตัวมันเอง ได้แก่

ราชาธิปไตย (รัฐบาลอิสระที่มีประมุขเป็นบุคคลจากการสืบตระกูล เช่น กษัตริย์, จักรพรรดิ หรือราชินี) เป็นระบอบที่ยึดถือบนหลักการของเกียรติยศ

สาธารณรัฐ (รัฐบาลอิสระที่มีประมุขเป็นบุคคลที่ได้รับเลือกจากเสียงส่วนใหญ่ของประชาชน) เป็นระบอบที่ยึดถือบนหลักการของคุณธรรม

เผด็จการ (รัฐบาลกดขี่ที่มีประมุขเป็นผู้นำเผด็จการ) เป็นระบอบที่ยึดถือบนหลักการของความยำเกรง

ซึ่งรัฐบาลอิสระจะขึ้นอยู่กับการศึกษาการทางกฎหมายอันเปราะบาง มองเตสกีเอร์ได้อุทิศเนื้อหาส่วนหนึ่งใน จิตวิญญาณแห่งกฎหมาย ในการอธิบายประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศรัฐบาลอิสระร่วมสมัยที่ซึ่งเสรีภาพคงอยู่ได้ด้วยการถ่วงดุลอำนาจ และมองเตสกีเอร์ยังกังวลว่าอำนาจในฝรั่งเศสที่อยู่กึ่งกลาง (เช่น ระบบขุนนาง) ที่ติดขัดกับอำนาจของราชวงศ์นั้นกำลังเสื่อมสลายลง แนวคิดการควบคุมอำนาจนี้เองที่บ่อยครั้งมักถูกนำไปใช้โดยมักชิมิเลีย รอบส์เปียร์

อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดที่มองเตสกีเอร์ระบุไว้ในจิตวิญญาณแห่งกฎหมายในการสนับสนุนการปฏิรูประบบทาสนั้นค่อนข้างจะล้ำหน้ากว่ายุคสมัยที่เขาใช้ชีวิตอยู่ เขายังได้นำเสนอข้อโต้แย้งสมมติเชิงเสียดสีเกี่ยวกับความเป็นทาสซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในข้อเสนอสนับสนุนของเขาไว้ด้วย อย่างไรก็ตามทัศนคติของมองเตสกีเอร์หลายหัวข้ออาจถูกโต้แย้งและถกเถียงในปัจจุบันเช่นเดียวกับทัศนคติอื่น ๆ ที่มาจากบุคคลยุคเดียวกับเขา เขายอมรับถึงบทบาทของตระกูลขุนนางและราชวงศ์ไว้อย่างเหนียวแน่นเช่นเดียวกันกับการยอมรับถึงสิทธิของบุตรหัวปี ในขณะเดียวกันเขาก็รับรองแนวคิดของการมีสตรีเป็นประมุขของประเทศ แต่ก็ไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะเป็นหัวหน้าครอบครัวได้

ประชาธิปไตยแบบถ่วงดุลอำนาจ

ขณะที่หลุยส์ มองเตสกีเอร์ (1689-1755) กำเนิดนั้น ประเทศฝรั่งเศสถูกปกครองโดยกษัตริย์สมบูรณาญาสิทธิราช (พระเจ้าหลุยส์ที่ 14) มองเตสกีเอร์ถือกำเนิดมาในครอบครัวขุนนางและได้รับการศึกษาทางด้านกฎหมาย เขาเดินทางชอกแซกไปทั่วทวีปยุโรปรวมถึงเกาะอังกฤษด้วย ที่ซึ่งเขาได้ศึกษาถึงระบบรัฐสภา ในปี 1722 เขาแต่งหนังสือถกเถียงการปกครองของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 และทฤษฎีของศาสนจักรโรมันคาทอลิก มองเตสกีเอร์ตีพิมพ์ผลงานอันยิ่งใหญ่ของเขา “จิตวิญญาณแห่งกฎหมาย” (the spirit of law) ในปี 1748 แตกต่างจากฮอบส์และล๊อค มองเตสกีเอร์เชื่อว่าในสังคมรัฐธรรมนูญนั้นปัจเจกชนต่างเต็มไปด้วยความกลัว พวกเขาต้องการที่จะหลีกเลี่ยงความรุนแรงและสงคราม ความต้องการอาหารต่างหากเล่าคือสิ่งซึ่งผลักดันมนุษย์ที่ฉลาดเฉลียวเข้ามาสมาคมกับผู้อื่นและแสวงหาทางรอดอยู่ในสังคม และในทันทีทันใดที่มนุษย์เข้าสู่สังคมรัฐแล้วเขาก็สูญเสียซึ่งสำนึกแห่งความกลัว ความเท่าเทียมกันสิ้นสุดลง และเกิดการเริ่มต้นซึ่งรัฐแห่งสงคราม

มองเตสกีเอร์ไม่ได้อธิบายถึงสัญญาประชาคมเช่นเดียวกับฮอบส์และล๊อค หากแต่เขากล่าวว่ารัฐแห่งสงครามความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนด้วยกันและรัฐนำมาซึ่งกฎหมายของมนุษย์และรัฐบาล มองเตสกีเอร์เขียนว่าจุดประสงค์หลักของรัฐบาล คือ รักษาไว้ซึ่งกฎหมายและออกคำสั่งเพื่อสนับสนุนเสรีภาพทางการเมืองและกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของปัจเจกชน มองเตสกีเอร์ต่อต้านระบบสมบูรณาญาสิทธิราชในบ้านเกิดของเขาและชื่นชมระบอบการปกครองของอังกฤษว่าเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดในโลก อย่างไรก็ตามมองเตสกีเอร์สำคัญผิดไปในเรื่องการอำนาจรัฐของประเทศอังกฤษ เมื่อเขาเขียนหนังสือจิตวิญญาณแห่งกฎหมาย อำนาจอธิปไตยค่อนข้างหนักไปทางอยู่กับรัฐสภาซึ่งมีหน้าที่นิติบัญญัติ ซึ่งมองเตสกีเอร์คิดว่าเขาพบการแบ่งแยกและถ่วงดุลอำนาจของรัฐบาลอังกฤษแล้ว

มองเตสกีเอร์มองกษัตริย์อังกฤษว่าเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารและถูกถ่วงดุลโดยรัฐสภาซึ่งทำหน้าที่นิติบัญญัติและอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีถูกแยกออกจากหากเพื่อตรวจสอบและป้องกันแต่ละองค์กรไม่ให้มีอำนาจมากเกินไป เขาเชื่อว่าการรวมไว้ซึ่งอำนาจเหล่านี้ อย่างเช่น ระบอบ การปกครองของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 จะนำไปสู่ระบบเผด็จการในที่สุด แม้ว่าทฤษฎีการแบ่งแยกอำนาจของมองเตสกีเอร์จะไม่ได้ถูกต้องตรงกับการปกครองที่แท้จริงของประเทศอังกฤษตามที่เขายกมา ต่อมาในภายหลัง ประเทศอเมริกาใช้ทฤษฎีดังกล่าวเป็นหลักในการสถาปนารัฐธรรมนูญของตน

สภาวะธรรมชาติ

มองเตสกีเออร์ ก็เช่นเดียวกันกับนักคิดคนอื่นที่เขาได้เริ่มพิจารณาเกี่ยวกับคุณสมบัติประจำตัวของมนุษย์โดยทั่วไปว่า เป็นอย่างไรและมีเหตุผล หรือ ความจำเป็นอย่างไรที่มนุษย์ต้องเข้ามาอยู่ในสังคมการเมืองเรื่องเหล่านี้มองเตสกีเออร์ให้ทัศนะไว้ดังต่อไปนี้

1. เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์มองเตสกีเออร์กล่าวว่ามนุษย์โดยธรรมชาติเป็นสัตว์โลกที่มีความอ่อนแอซึ่งขาดและหวาดกลัวเป็นคุณสมบัติประจำตัว เพราะฉะนั้นโดยคุณสมบัติข้อนี้มนุษย์จะไม่กล้ารุกรานซึ่งกันและกัน เพราะต่างคนต่างก็หวาดกลัวซึ่งกันและกันจนสังคมเกิดขึ้นแต่ละคนจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวและคิดว่าตนเองด้วยกว่าคนอื่น

2. กฎธรรมชาติก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งซึ่งมองเตสกีเออร์ได้กล่าวไว้ว่ากฎธรรมชาติ หรือกฎเกณฑ์ที่กำหนดการกระทำของมนุษย์ในสภาวะธรรมชาติ ซึ่งเป็นสภาวะที่ยังไม่เกิดสังคมการเมืองกฎธรรมชาติจึงเป็นกฎเกณฑ์ที่ควบคุมความประพฤติของมนุษย์ทุกคนในฐานะที่เป็นมนุษย์ไม่มีใครที่ขัดขึ้นกฎธรรมชาติได้ สัตว์โลกแต่ละประเภทต่างก็อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของตนเองหมายความว่ามนุษย์ก็มีกฎธรรมชาติของมนุษย์ควบคุมสัตว์โลกประเภทอื่นๆเช่นช้างม้าเป็นต้นก็ย่อมมีกฎเกณฑ์ธรรมชาติของมันควบคุมเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่ากฎธรรมชาติเป็นกฎเกณฑ์ประการเดียวที่ควบคุมมนุษย์ที่มีชีวิตอยู่ในสภาวะธรรมชาติและเป็นกฎเกณฑ์ที่ให้ ความยุติธรรมแก่มนุษย์ทุกคนในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์เขาย่อมความพินกฎธรรมชาติไม่ได้กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือว่ากฎธรรมชาติเป็นกฎเกณฑ์ที่ให้ความยุติธรรมแก่มนุษย์ก่อนที่จะเข้าสู่สังคมการเมือง

3. กฎธรรมชาติที่เป็นเงื่อนไขในการทำให้เกิดสังคมการเมืองในฐานะที่เป็นมนุษย์เขาจึงต้องอยู่ภายใต้การควบคุมโดยธรรมชาติของมนุษย์ธรรมชาติที่มองเตสกีเออร์ กล่าวถึงจึงมีอยู่มากมายแต่การอธิบายการเกิดสังคมการเมือง มองเตสกีเออร์เห็นว่าขึ้นอยู่กับกฎธรรมชาติ 4 ประการกล่าวคือ

3.1 มนุษย์ต้องการสันติภาพหมายความว่าธรรมชาติได้กำหนดให้มนุษย์เป็นผู้รักษาความสงบไม่ต้องการที่จะรุกรานซึ่งกันและกัน

3.2 มนุษย์มีความต้องการและมีแนวโน้มที่จะแสวงหาสิ่งที่จะบำบัดความต้องการของตนธรรมชาติข้อนี้ไม่ใช่เรื่องยุ่งยากซับซ้อนเป็นสิ่งที่พอเข้าใจได้เพราะเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์

3.3 มนุษย์ต้องการที่จะคบหาสมาคมกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันนี่ก็เป็นธรรมชาติของมนุษย์อีกนั่นแหละในฐานะที่เป็นมนุษย์ด้วยกันเขาก็อยากคบหาสมาคมซึ่งกันและกัน

3.4 มนุษย์มีความปรารถนาที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมขณะเดียวกันก็ต้องการสังคมที่มีระเบียบและกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกฎธรรมชาติในข้อนี้เกี่ยวข้องกับประการแรก คือมนุษย์ต้องการสันติภาพ

จากเงื่อนไขทั้ง 4 ประการนี้เองมองเตสกีเออร์ได้ตั้งสมมุติฐานขึ้นมาเพื่ออธิบายการเกิดสังคมการเมืองขึ้น เพราะฉะนั้นหากพิจารณาจากเหตุผล หรือ เงื่อนไขดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสังคมการเมืองเห็นว่ามันเกิดขึ้น เพราะธรรมชาติ หรือ กฎธรรมชาติ กำหนดถ้าหากพิจารณาจาก กฎธรรมชาติตามข้อ 3.3 และ 3.4 ซึ่งทำให้เห็นได้ชัดเจน คือ เมื่อมนุษย์อยากคบหาสมาคมและอยากจะมีชีวิตร่วมกันแล้วสังคมการเมืองก็ย่อมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้แนวความคิดเกี่ยวกับสังคมการเมืองเขาเห็นแตกต่างจากฮอบส์และจอห์นล๊อค ซึ่งกล่าวถึงการเกิดสังคมการเมืองว่าเป็นเรื่องการทำสัญญา ส่วนรูสโซเห็นว่าสังคมการเมืองเป็นเรื่องของมนุษย์ต้องการความสมบูรณ์สภาวะธรรมชาติที่มองเตสกีเออร์ กล่าวถึงจึงเป็นสภาวะที่มีสันติภาพเพราะเหตุที่มนุษย์มีความอ่อนแอเป็นคุณสมบัติประจำตัวความอ่อนแอความซึ่งขาดหวาดกลัวนี้เองที่มนุษย์ต่างคนต่างก็ไม่กล้ารุกรานซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตามมนุษย์จะอยู่ในสภาวะธรรมชาติเช่นนั้น อีกต่อไปไม่ได้เพราะเป็นการฝืนกฎธรรมชาติสังคมการเมืองในทัศนะของมองเตสกีเออร์ จึงเกิดขึ้นได้จากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

สภาวะสงครามและการสร้างกฎหมายบัญญัติ

มองเตสกีเออร์ กล่าวถึงสภาวะสงครามว่า เกิดขึ้นหลังจากที่มนุษย์ได้เข้าสู่สังคมการเมืองหรือ การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันสภาวะสงครามอธิบายได้ว่าเป็นสภาวะที่มนุษย์เกิดการแข่งขันช่วงชิงผลประโยชน์ระหว่างกัน แล้วทำไมธรรมชาติประกันให้คุณหายไปเรื่องนี้กล่าวไว้ว่าเมื่อมนุษย์ได้เข้าสู่สังคมการเมืองซึ่งก็คือการมีชีวิตอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นแล้วทำให้มนุษย์ล้มธรรมชาติของตนเสีย หรือพูดง่าย ๆ ก็คือมนุษย์ได้ล้มความอ่อนแอซึ่งเป็นสิ่งที่เคยมีอยู่ก่อนสังคมจึงได้กลายเป็นเครื่องมือในการใช้กำลังของมนุษย์สภาวะสงครามจึงเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ได้มาอยู่ในสังคมนี้แล้ว

มนุษย์จึงจะปล่อยให้สังคมการเมืองอยู่ในสภาวะแห่งสงครามเช่นนี้ต่อไป หรือ คำตอบก็คือ มนุษย์ไม่ปรารถนาสภาพเช่นนี้อย่างแน่นอน เหตุผลเพราะมนุษย์ต้องการสันติภาพอันเป็นกฎธรรมชาติประการหนึ่งการที่ทุกคนสามารถทำอะไรได้โดยไม่มีขอบเขต หรือ ข้อจำกัดนั้นจะนำไปสู่การแข่งขันช่วงชิงผลประโยชน์ระหว่างกันสันติภาพ หรือ ความสงบเรียบร้อยจะบังเกิดขึ้นก็

จำเป็นจะต้องสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมา เพื่อควบคุมการกระทำของมนุษย์กฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งจะเป็นการรักษาสันติภาพในการอยู่ร่วมกันเรียกว่า กฎหมายบัญญัติ หรือ กฎหมายที่มนุษย์บัญญัติขึ้นกฎหมายบัญญัติจึงเป็นมาตรการใหม่ที่ควบคุมมนุษย์นอกเหนือจากกฎธรรมชาติสำหรับกฎหมายที่มนุษย์สร้างขึ้นนี้จึงจำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ

- 1) กฎเกณฑ์ที่มนุษย์บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐเรียกว่า กฎหมายระหว่างประเทศ
- 2) กฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองที่เรียกว่า กฎหมายบ้านเมือง
- 3) กฎเกณฑ์อีกประเภทหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อกำหนดหรือควบคุมความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับเอกชนเรียกว่า

กฎหมายเอกชน

ตามที่ได้กล่าวมาสรุปได้ว่าเมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมการเมืองแล้วมนุษย์ได้ลิ้มความอ่อนแอซึ่งเป็นธรรมชาติดั้งเดิมของตนเสียเพราะการอยู่ร่วมกันมนุษย์มีเครื่องมือที่จะใช้กำลังการแข่งขันซึ่งผลประโยชน์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันซึ่งเรียกว่าสภาวะสงครามจะแก้ไขได้ก็โดยการสร้างกฎหมายบัญญัติเพื่อควบคุมหรือกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์

ลักษณะของกฎหมายที่ดี

มองเตสกีเออร์ว่า กฎหมายเป็นระบบความสัมพันธ์อันจำเป็นระหว่างสิ่งทั้งหลายหมายความว่า กฎหมายจำเป็นอย่างยิ่งที่จะสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของสังคม คำว่า สภาพแวดล้อมของสังคมมีความหมายกว้างแยกออกได้อีกเป็นสภาพแวดล้อมทางการเมืองสังคมเศรษฐกิจและศาสนาและปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมายสิ่งทั้งหลายนี้เป็นปัจจัยกำหนดลักษณะของกฎหมาย เพราะฉะนั้นกฎหมายของแต่ละสังคมจึงควรสัมพันธ์กับปัจจัยเหล่านี้คือ

ดินฟ้าอากาศของแต่ละประเทศ ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดิน ที่ตั้งและขนาดของประเทศ อาชีพหลักของพลเมือง ชาวไร่ชาวนา ระดับของเสรีภาพซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ศาสนา ความสมัครใจ ทรัพย์สิน จำนวนประชากร การค้า พฤติกรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของพลเมือง ในรายละเอียดสิ่งทั้งหลายมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ขณะเดียวกันก็สัมพันธ์กับการก่อให้เกิดและเจตนาของผู้บัญญัติกฎหมาย รวมถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้น สิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดเหล่านี้ควรได้รับการพิจารณาด้วยปัจจัยทั้งหลายที่กล่าวมาแล้วนี้ มองเตสกีเออร์ เรียกรวมว่า เป็นเจตนารมณ์ หรือ วิญญาณของกฎหมาย ตัวบทกฎหมายจากวิญญาณหรือ เจตนารมณ์ต้องมีความสัมพันธ์กัน กฎหมายนั้นจึงเป็นกฎหมายที่ดี หรือ กฎหมายที่เหมาะสม เพราะฉะนั้นหากจะกล่าวอีกนัยหนึ่งกฎหมายโดยทั่วไปถือได้ว่าเป็นเหตุผลของมนุษย์ตราบเท่าที่ใช้บังคับกับทุกคนบนพื้นโลก กฎหมายการเมืองและกฎหมายเอกชนของแต่ละประเทศควรจะเป็นเพียงกรณีเฉพาะการใช้เหตุผลของมนุษย์

โดยที่กฎหมายที่ดีและเหมาะสมจำเป็นจะต้องสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของสังคม หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพราะฉะนั้นมองเตสกีเออร์ จึงชี้ให้เห็นว่า กฎหมายของแต่ละสังคมนั้นจะต้องมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสภาพแวดล้อม และของแต่ละสังคมการนำเอากฎหมายของสังคมหนึ่งไปใช้กับอีกสังคมหนึ่งจึงเป็นเรื่องที่จะทำให้เกิดความเหมาะสมนั้นเป็นเรื่องยากหรือแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย ยกเว้นเสียแต่ว่าสภาพแวดล้อมของสังคมของสังคมนั้นมีลักษณะเหมือนกัน ซึ่งก็เป็นไปได้ยากพอพอกัน เรื่องนี้จะเป็นอุทาหรณ์ที่พอจะนำมาพิจารณาเกี่ยวกับการล้มลุกคลุกคลานของระบอบประชาธิปไตยที่หลายประเทศนำมาใช้ได้บ้างเหมือนกัน แม้ว่าหลักการของประชาธิปไตยหลายอย่างเป็นที่ยอมรับได้ว่าเป็นหลักการที่ดี แต่คนนำเอาไปใช้กับอีกสังคมหนึ่งกลับใช้ไม่ได้ผล หากพิจารณาจากลักษณะของกฎหมายที่ดีตามทฤษฎีของ มองเตสกีเออร์ ก็อธิบายได้ว่าหลักการอันนี้ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือสภาพแวดล้อมของสังคมนั่นเอง

กฎหมายกับรัฐบาล

เมื่อมนุษย์อยู่ในสภาวะธรรมชาติเขาถูกควบคุมโดยกฎธรรมชาติเพียงอย่างเดียวแต่พันธุ์มนุษย์เข้าสู่สังคมการเมืองเขาต้องถูกควบคุมโดยกฎหมายที่มนุษย์บัญญัติขึ้นปัญหาต่อไปก็คือ แล้วใครเล่าจะอยู่ในฐานะเป็นผู้สร้างกฎบัญญัติเพื่อประกาศใช้ในสังคมคำตอบก็คือ หมู่ที่อยู่ในฐานะเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย ก็คือ ผู้ที่มีอำนาจควบคุมให้เป็นไปตามกฎหมายที่ตนบัญญัติขึ้นมา ซึ่งก็คือผู้ที่อยู่ในฐานะเป็นรัฐบาลนั่นเอง เพราะฉะนั้นในการบัญญัติกฎหมายการเมืองและกฎหมายเอกชนภายในสังคมหนึ่งรัฐบาลเป็นสิ่งจำเป็น

ในในฐานะที่รัฐบาลเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย กฎหมายที่ดีและเหมาะสมก็คือ กฎหมายที่สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมของสังคม หรือ เจตนารมณ์ของกฎหมาย การที่จะวัดว่ารัฐบาลดี หรือเหมาะสมนั้น มองเตสกีเออร์ที่ว่าก็พิจารณาที่คุณภาพของกฎหมาย ตั้งรัฐบาลเป็นผู้บัญญัติ หรือประกาศใช้ในแต่ละ หมายความว่ากฎหมายที่ดี คือ กฎหมายที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย หมู่ที่เข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมายเท่านั้น มีเป็นผู้ที่จะสามารถสร้างกฎหมายที่ดีได้ เพราะฉะนั้นรัฐบาลที่ดีในทัศนะคติของมองเตสกีเออร์ จึงเป็นรัฐบาลที่บัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับเจตนารมณ์ หรือ วิญญาณของกฎหมายมากที่สุด

อย่างไรก็ตามการสร้างกฎหมายบัญญัติวันหนึ่งก็จะต้องอาศัยกฎธรรมชาติเป็นพื้นฐานอยู่นั่นเอง

ธรรมชาติและหลักการของรัฐบาล

1. ธรรมชาติรัฐบาล

รูปของรัฐบาลมองเตสกีเออร์ เรียกว่า ธรรมชาติของรัฐบาล (Nature) ซึ่งถ้าพิจารณาจากธรรมชาติของรัฐบาลแล้ว แบ่งรัฐบาลได้ 3 แบบ คือ 1) รัฐบาลแบบสาธารณรัฐ (Republic) 2) รัฐบาลแบบกษัตริย์ (Monarchy) และ 3) รัฐบาลแบบเผด็จการ (Despotism)

สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับรัฐบาลแบบสาธารณรัฐมองเตสกีเออร์ อธิบายไว้ว่า ในรัฐบาลแบบสาธารณรัฐ ถ้าให้คนทั้งหมด หรือ คนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย หรือ อำนาจปกครองแล้ว ก็เป็นสาธารณรัฐแบบประชาธิปไตย แต่ถ้าคนไม่กี่คน หรือ คนส่วนน้อยในสังคมเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองก็เป็นสาธารณรัฐกษัตริย์

รัฐบาลแบบกษัตริย์ ก็คือ รัฐบาลที่มีกษัตริย์เป็นผู้ใช้อำนาจปกครองแต่เพียงผู้เดียว แต่ลักษณะเด่นของรัฐบาลแบบนี้ ก็คือการปกครองตามกฎหมายที่ได้กำหนดไว้แน่นอน มีสถาบันตัวกลางเป็นผู้คอยช่วยเหลือในการใช้อำนาจปกครองของกษัตริย์ สถาบันตัวกลาง หมายถึง สถาบันที่อยู่ระหว่างกษัตริย์กับประชาชน ซึ่งก็คือ บรรดาขุนนางและข้าราชการทั้งหลาย สถาบันตัวกลางนอกจากจะช่วยเหลือกษัตริย์ในการบริหารงานแล้วยังเป็นสถาบันที่คอยตรวจสอบการใช้อำนาจของกษัตริย์ไม่ให้กลายเป็นผู้เผด็จการ

ส่วนแบบเผด็จการ คือ รัฐบาลที่มีคน ๆ เดียวเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง ลักษณะของการใช้อำนาจเป็นไปตามอำเภอใจของผู้ปกครอง หรือ จอมเผด็จการเป็นสำคัญไม่สนใจกฎระเบียบมากมายนัก

2. หลักการของรัฐบาล

คำว่าหลักการที่มองเตสกีเออร์นำออกมาใช้นั้น หมายถึง สิ่งที่เป็นพลังให้แก่รัฐบาลแบบต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับหลักการของรัฐบาล ก็เปรียบได้เหมือนกับรถยนต์กับน้ำมัน รถยนต์ก็มีหลายแบบ แต่ละแบบก็มีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น รถบรรทุก รถยนต์ส่วนบุคคล รถถัง เป็นต้น แต่ละแบบก็มีธรรมชาติหรือลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งก็เหมือนรูปของรัฐบาลแบบต่าง ๆ สำหรับน้ำมันเป็นตัวจุดระเบิดทำให้รถยนต์มีพลังขับเคลื่อน ซึ่งเปรียบก็เหมือนกับหลักการที่ทำให้รัฐบาลแต่ละรูปแบบมีพลังอุปมาเหมือนน้ำมันแต่ละอย่าง ก็ต้องใช้ให้เหมาะสมกับเครื่องยนต์แต่ละประเภทชนิดใด หลักการของรัฐบาลก็ต้องสอดคล้องกับธรรมชาติของรัฐบาลนั้น ฉะนั้น ถ้าธรรมชาติกับหลักการของรัฐบาลสัมพันธ์กันกฎหมายที่รัฐบาลบัญญัติขึ้นย่อมเป็นกฎหมายที่ดีและเหมาะสม

หลักการของรัฐบาลแต่ละแบบนี้แตกต่างกันไปมองเตสกีเออร์ได้แยกหลักการของรัฐบาลตามธรรมชาติของรัฐบาลไว้ดังนี้ 1) รัฐบาลแบบสาธารณรัฐหลักการของรัฐบาลก็คือคุณธรรมความหมายของคุณธรรมนั้นก็คือ ความสำนึกต่อส่วนรวม และความรักชาติ ผู้ที่มีคุณธรรมจะต้องเคารพกฎหมายและมีความสำนึกในหน้าที่ที่มีต่อชาติบ้านเมืองอย่างสูง หากจะกล่าวอีกนัยหนึ่งคุณธรรมก็คือความรักชาติและยอมให้ผลประโยชน์ส่วนรวมอยู่เหนือผลประโยชน์ส่วนตัว ผู้ที่เป็นรัฐบาลในรัฐบาลแบบสาธารณรัฐจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมรูปการปกครองนี้ จึงจะเหมาะสม สาธารณรัฐประชาธิปไตย ในฐานะที่ประชาชนทั้งหมด หรือ ส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง เพราะฉะนั้นคนกลุ่มนี้จะต้อง มีคุณธรรม ส่วนสาธารณรัฐกษัตริย์คนส่วนน้อยที่ใช้อำนาจปกครองก็จะต้องมีคุณธรรมเช่นเดียวกันคุณ คุณธรรมจึงเป็นเสมือนหนึ่งพลังที่ก่อให้เกิดการกระทำของรัฐบาลสาธารณรัฐ2) รัฐบาลแบบกษัตริย์ หลักการก็คือเกียรติยศ เรื่องนี้อธิบายได้ว่าเป็นเสมือน ความเหนือกว่าของเจ้านาย และฐานะของบุคคล ซึ่งจะเป็แรงดลใจให้บุคคลกระทำความดี การกระทำความดีเป็นการกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ทุกคนต่างก็มีความทะเยอทะยานที่จะได้เกียรติยศเป็นที่นับหน้าถือตาของบุคคลอื่นอันเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว หรือ เป็นความมั่งคั่งใหญ่โตเฉพาะตัวบุคคลจะได้สิ่งนี้ก็ต้องทำประโยชน์ให้เกิดแก่สาธารณะ เมื่อทุกคนต่างก็แข่งขันกันแสวงหาเกียรติยศชื่อเสียง ฝืนก็จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวม เพราะฉะนั้นภายใต้รัฐบาลแบบกษัตริย์ซึ่งก็เหมือนกับ ระบบจักรวาลซึ่งแต่ละหน่วยมีอำนาจผลักดันทุกส่วนจากศูนย์กลาง และอำนาจดึงดูดที่ชักจูงให้เข้ามาสู่ศูนย์กลาง เกียรติยศทำให้ทุกส่วนขององค์กรทางการเมืองเกิดการเคลื่อนไหวและเชื่อมโยง การกระทำทุกอย่างเข้าด้วยกัน ดังนั้นแต่ละบุคคลจึงส่งเสริมผลประโยชน์ส่วนรวม ในขณะที่ตนคิดถึงแต่ที่จะส่งเสริมผลประโยชน์ของตนเองเท่านั้น และ 3) รัฐบาลแบบเผด็จการ หลักการสำคัญของรัฐบาลเผด็จการก็คือความกลัว เรื่องนี้อธิบายได้ว่าความกลัวก่อให้เกิดความเชื่อฟัง ความเชื่อฟังเพราะไม่กล้าประพฤติดังอย่างอื่น ทั้งเกียรติและคุณธรรมไม่อาจมีอยู่ภายใต้จอมทรราชกระเพาะแต่การยอมอยู่ภายใต้เท่านั้นที่จะมีอยู่ได้ เพราะฉะนั้นภายใต้รัฐบาลแบบเผด็จการ ผู้ปกครองจึงพยายามสร้างความกลัวให้เกิดขึ้น การผ่อนปรนใดๆ ไม่อาจจะปล่อยให้เกิดขึ้นได้เพราะการผ่อนปรนก็หมายถึงการหย่อนการควบคุม เมื่อประชาชนถูกควบคุมน้อยลงความกลัวก็ลดลงด้วย ถ้าประชาชนเลิกล้างผู้ปกครองเมื่อใดก็หมายถึงว่าเมื่อนั้นผู้ปกครองเผด็จการก็อยู่ไม่ได้

สรุป

แนวความคิดของมองเตสกีเอร์ที่เสนอขึ้นเพื่อแก้ไขความเสื่อมโทรมของสังคม โดยเฉพาะการใช้อำนาจทางการเมืองส่งผลกระทบต่ออิสรภาพของประชาชน มองเตสกีเอร์ได้พยายามวิเคราะห์ให้เห็นว่าสิ่งที่ทำให้มนุษย์ไม่มีอิสรภาพคือกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ครอบงำมนุษย์ทั้งหลายก่อนที่จะเข้าสู่สังคมการเมือง มนุษย์ก็ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่ครั้งเข้าสู่สังคมการเมืองแล้วมนุษย์ต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายที่มนุษย์ด้วยกันสร้างขึ้นมาอีก กฎเกณฑ์อันนี้แหละที่ทำให้อิสรภาพของประชาชนต้องเสื่อมสูญ เพราะต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายที่ไม่เหมาะสมกับเจตจำนงของกฎหมาย การแก้ไขสถานะที่ประชาชนไม่มีอิสรภาพและหลักประกันอันนี้ มองเตสกีเอร์ เสนอให้มีการจัดตั้งรัฐบาลสายกลางตั้งยึดถือหลักการแห่งอิสรภาพโดยเฉพาะอิสรภาพทางการเมืองเป็นหลักการสำคัญ สารสำคัญของรัฐบาลสายกลางคือจัดให้มีระบบการแบ่งแยกองค์กรที่ใช้อำนาจปกครองซึ่งประกอบด้วยฝ่ายนิติบัญญัติบริหารและตุลาการ โดยให้แต่ละองค์กรใช้อำนาจได้เพียงอย่างเดียว แลพระอำนาจมีฐานะเสมอกันต่างก็ไม่สามารถถดถอยซึ่งกันและกัน มาตราสำคัญอีกส่วนหนึ่งของรัฐบาลสายกลางก็คือการสร้างระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลแห่งอำนาจ เพิ่งจะมีทั้งระบบการตรวจสอบและการถ่วงดุลระหว่างอำนาจที่มอบหมายให้แต่ละองค์กรเป็นผู้ใช้ขณะเดียวกันก็ยังมีระบบการตรวจสอบภายในอำนาจเดียวกัน ซึ่งแบ่งแยกให้องค์กรต่าง ๆ ใช้ร่วมกันระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจตามทัศนคติของมองเตสกีเอร์ นับว่ามีอิทธิพล อย่างมากต่อความคิดของผู้ร่างรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาในยุคต้น แม้ในปัจจุบันก็ยังปรากฏให้เห็นอยู่ หากจะสรุปเอาว่าทฤษฎีของมองเตสกีเอร์ ที่เสนอไว้ในรูปแบบรัฐบาลสายกลางก็คือรากฐานของระบอบประธานาธิบดี ที่มีใช้อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน ก็นับว่าเป็นข้อสรุปที่จะหาเหตุผลมาโต้แย้งได้ลำบาก

บรรณานุกรม

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2552). **หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย**. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. (2540). “ความเป็นจริงกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ” ในหนังสือ **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ**

ศ.ดร.สมภาพ โทตระกิตย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ชำนาญ จันทรเรือง. (2551). “ประชาธิปไตยกับอภิชนาธิปไตย”. (ออนไลน์), พิมพ์เผยแพร่ใน www.pub-law.net.

เสน่ห์ จามริก (แปล). (2522). **ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.